

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

ИНСТИТУТ
ЗА ПРЯКА
ДЕМОКРАЦИЯ

IRI Initiative and
Referendum
Institute Europe

ШВЕЙЦАРСКИЯТ ОПИТ В ПРЯКАТА ДЕМОКРАЦИЯ

Проучването е реализирано в рамките на проект: „Пряката демокрация в България: възможности и предизвикателства” в партньорство между Института за пряка демокрация - България и Института за референдуми и инициативи Европа – Швейцария

София, България/ Фалун, Швеция / Бюлах, Швейцария

2013 – 2014

*Проектът се реализира с финансовата подкрепа на Конфедерация Швейцария чрез Фонд за партньорство и експертна помощ
Supported by a grant from Switzerland through the Partnership and Expert Fund*

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧАСТ I. ПРЯКАТА ДЕМОКРАЦИЯ В ШВЕЙЦАРИЯ: ПОЛИТИЧЕСКА, КОНСТИТУЦИОННА И ПРАВНА РАМКА.....3

1. Пряката демокрация в Швейцария – исторически преглед на процедурите за пряка демокрация в Швейцария	3
2. Процедури и законови разпоредби	3
2.1. Законодателната рамка на национално ниво	3
2.2. Законодателната рамка на кантонално и общинско ниво	5
2.3. Регулаторната рамка, уреждаща инструментите на пряката демокрация.....	6
2.4. Финансирането на използването на инструментите за пряка демокрация	8
3. Използване на пряката демокрация в Швейцария.....	8
3.1. Как се използват процедурите за пряка демокрация и по какви въпроси	8
3.2. Медийно покритие на използването на инструментите на пряката демокрация...8	
3.3. Участието на гласоподавателите при гласуване в инициативи на пряката демокрация и анализ на политическата динамика на кампании, свързани с такива гласувания.....	9
4. По време на дебата: поуки, проблеми и противоречия, свързани с използването на процедурите за пряка демокрация в Швейцария	9
5. Електронно гласуване в Швейцария и извън нея	10

ЧАСТ II ГРАЖДАНСКИ ИНИЦИАТИВИ И РЕФЕРЕНДУМИ: ДОБРИ ПРАКТИКИ ОТ ШВЕЙЦАРИЯ НА МЕСТНО, КАНТОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО НИВО.....13

1. Местен въпрос.....	13
2. Кантонален въпрос	14
3. Национален въпрос	15
4. Публична информация.....	16

ПРИЛОЖЕНИЕ.....17

ГРАЖДАНСКИ ИНИЦИАТИВИ И НАЦИОНАЛНИ РЕФЕРЕНДУМИ: ДОБРИ ПРАКТИКИ ОТ ШВЕЙЦАРИЯ

Гражданска инициатива <i>“Срещу масовата имиграция”</i>	18
Гражданска инициатива <i>“Да” на премахването на задължителната военна повинност”</i>	20
Гражданска инициатива <i>“Пряк избор на федерално правителство”</i>	21
Гражданска инициатива срещу високите заплати на ръководните кадри в големите компании (<i>“fat-cat pay”</i>)	23
Гражданска инициатива <i>“6 седмици ваканция за всички”</i>	24
Гражданска инициатива от 08.07.2008 г. <i>“Против изграждането на минарета”</i>	26
Гражданска инициатива от 11 август 2009 г. <i>“За подкрепа на гражданските права във външната политика (достъп на хората до държавните договори)”</i>	28
Гражданска инициатива <i>“1:12 – за справедливи възнаграждения”</i>	29

ЧАСТ I. ПРЯКАТА ДЕМОКРАЦИЯ В ШВЕЙЦАРИЯ: ПОЛИТИЧЕСКА, КОНСТИТУЦИОННА И ПРАВНА РАМКА

1. Пряката демокрация в Швейцария – исторически преглед на процедурите за пряка демокрация в Швейцария

Историческите корени на пряката демокрация се намират в предмодерните форми на демокрация. Съществува жива култура на демокрацията на общото събрание на населението и федеративния референдум (референдум, който може да бъде предизвикан от федеративни единици), която датира още от Средновековието. Вдъхновението за пряката демокрация в Швейцария може да се намери и в опита и идеите на Американската и още повече на Френската революция.

Крайъгълните камъни в историята на съвременната пряка демокрация на национално ниво са въвеждането на гражданската инициатива за пълно преразглеждане на конституцията и задължителния референдум за конституцията през 1848 г., факултативния (незадължителния) референдум през 1874 г. и гражданската инициатива през 1891 г. След 1891 г. пряката демокрация допълнително се разширява. Референдумът за одобряване на международни договори беше въведен през 1921 г. и разширен през 1977 и 2003 година. Той дава възможност на гражданите да участват във вземането на решения относно външната политика. Създаването на т. нар. “прекратителен” референдум през 1949 г. ограничава способността на Федералното събрание да защитава свои решения от излагане на референдум, като ги обявява за “спешни мерки” (през 30-те години на XX век правителството използва систематично “спешната” клауза, за да избегне систематичните референдуми). Опцията за “двойно да” с решаващ въпрос, когато е налице инициатива и контра-предложение, бе въведена през 1987 г. и разширена през 2003 година.

2. Процедури и законови разпоредби

Швейцария е федерална държава с 26 кантона (отделни съставни държави) и около 2450 общини. Швейцарските гласоподаватели имат право да гласуват на федерално, кантонално и местно ниво. Средно по четири пъти в годината се провеждат референдуми на всички три нива. Двата основни стълба на пряката демокрация в Швейцария са гражданската инициатива и народният референдум (*иницииран от гражданите*).

2.1. Законодателната рамка на национално ниво

Всички швейцарски граждани, независимо дали живеят в Швейцария или в чужбина, които са навършили 18-годишна възраст и които не са лишени от право на глас поради психично заболяване или психична неспособност имат право да гласуват в референдуми (чл. 136 от Швейцарската федерална конституция, ФК). Въпросите, по които хората са призовани да гласуват на федерално ниво, са заложили в конституцията (чл. 138-142 ФК). Няма изисквания за кворум като например минимална избирателна активност за провеждане на референдум, за да бъде той валиден.

Прави се принципна разлика между “задължителен референдум” и “факултативен (незадължителен) референдум”, но **резултатът винаги е задължителен** (чл. 142 и 195 на ФК):

Задължителният референдум не може да не се проведе (чл. 140 § 1 ФК) в следните случаи:

- в случай на пълна или частична ревизия на Федералната конституция;
- при решение за присъединяване към организация за колективна сигурност (например ООН) или наднационална общност (например ЕС);
- за въвеждане на спешно федерално законодателство без наличие на необходимата конституционна основа и което е в сила за повече от една година.

Такова решение изисква одобрението както на *мнозинството на населението*, така и на *мнозинството от кантоните*. Мнозинство на населението означава по-голямата част от тези, които гласуват (чл. 142 § 1 ФК). Мнозинство на кантоните се постига, когато народният вот е в полза на предложението в повечето кантони (чл. 142 § 3 ФК). При изчисляване на мнозинството резултатите в шест – от общо 26 кантона – се брои като половин кантонално гласуване (чл. 142-4 ФК).

Народният вот е задължителен (чл. 140 § 2 ФК) и в случаите:

- за граждански инициативи, насочени към пълно преразглеждане на федералната конституция;
- за граждански инициативи, насочени към частично преразглеждане на федералната конституция, които са представени като общо предложение и които са били отхвърлени във Федералното събрание;
- за постигане на решение, когато двата Съвета не са постигнали съгласие по въпроса дали трябва да се проведе пълно преразглеждане на федералната конституция, или не.

В последните три случая референдумът се решава от *обикновено мнозинство от избирателите* (= мнозинство от населението).

Швейцарски граждани, които имат право да гласуват, могат да предлагат частично или цялостно преразглеждане на конституцията (чл. 138 и 139 ФК). Преди тази *гражданска инициатива* да може да бъде официално потвърдена, подписите на 100 000 граждани, които имат право да гласуват (съответства на прибл. 2% от швейцарския електорат), трябва да бъдат събрани в рамките на 18 месеца. Гражданската инициатива може да бъде формулирана като общо предложение или представена като напълно развит текст. Ако инициативата е валидна, провеждането на референдум по нея е задължително.

Факултативният референдум се провежда, когато в рамките на 100 дни след официалното публикуване на закон 50 000 граждани (съответства на прибл. 1% от швейцарския електорат) с право на глас, или осем кантона поискат законът да бъде приет след референдум. На *незадължителен референдум* подлежат (чл. 141 ФК):

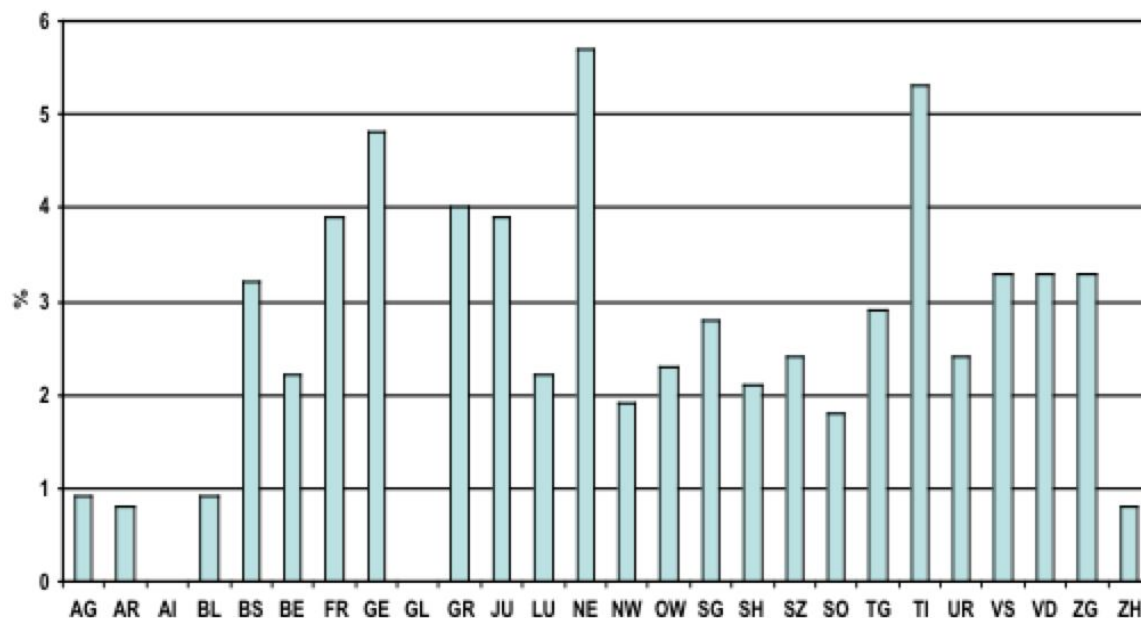
- федерални закони
- федерални закони, обявени за неотложни с валидност повече от една година;
- федерални укази, доколкото Конституцията или законът предвиждат това;
- международни договори, които:
 1. са с неограничен срок и не може да бъдат прекратени;
 2. предвиждат влизането в международна организация
 3. съдържат важни законодателни разпоредби или ако изпълнението им изисква разпоредби във федералните закони. Съответният закон, указ или международен договор се одобрява, ако Народът гласува в негова подкрепа (мнозинство от населението).

2.2. Законодателната рамка на кантонално и общинско ниво

Инструментите за инициатива и референдум са на разположение на швейцарските гласоподаватели не само на национално (федерално) ниво, но също и на кантонално (регионално) и общинско (местно) равнище. И тъй като всеки кантон може да избере свой собствен начин да позволи на гражданите да участват, тук има дори допълнителни възможности: в допълнение към конституционната инициатива и законодателния референдум, всички кантони с изключение на Во, имат също и така наречения “финансов” референдум. Поради различни исторически корени регламентите за използване на граждански инициативи също са различни – например когато става въпрос за необходимия брой подписи.

Гражданска инициатива: брой подписи в проценти

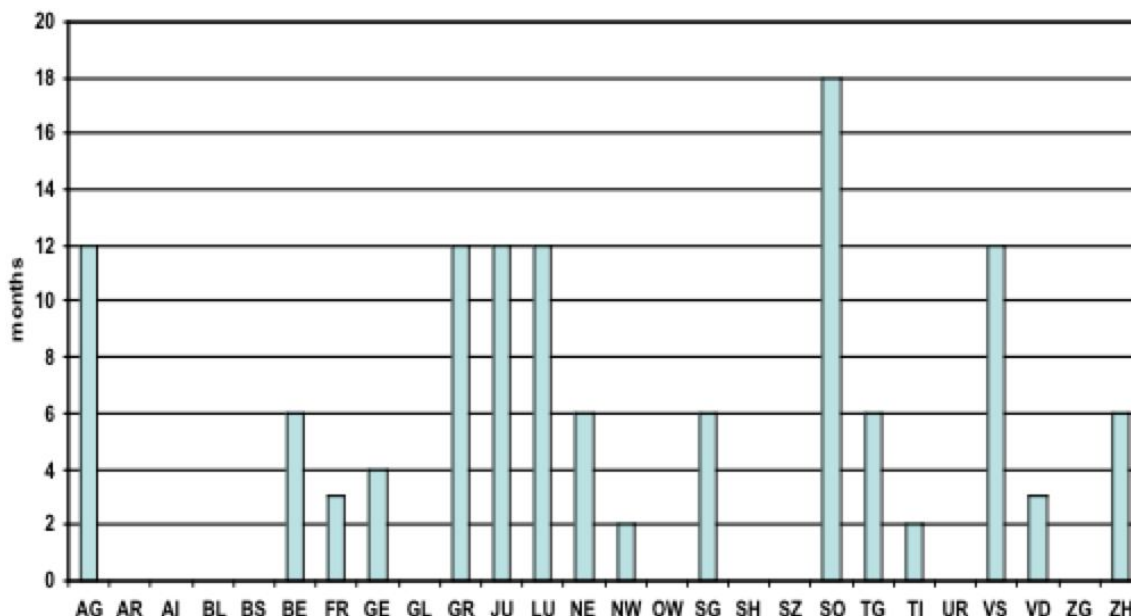
Popular initiative: number of signatures in %

Вариациите между различните кантони стават още по-големи, когато става въпрос за времето, с което се разполага за събиране на подписи (в кантоните, за които не е определено такова време, няма никакви ограничения...)

Гражданска инициатива: време (в месеци) за събиране на подписи

Popular initiative: collection period in months

Друг важен инструмент в кантоните е задължителният законодателен референдум, а в общините - административният референдум. Някои кантони и общини имат референдум с предложено от населението насрещно предложение (т. нар. “конструктивен референдум”), а в кантона Цюрих има индивидуална (програмна) инициатива. Освен това гражданите в някои кантони имат право на отзоваване на администрацията. С други думи: колкото по-ниско е политическото ниво, толкова повече възможности имат гражданите да бъдат пряко ангажирани с вземането на решения.

2.3. Регулаторната рамка, уреждаща инструментите на пряката демокрация

В Швейцария федералните избори и федералните инструменти за пряка демокрация се управляват от изпълнителната власт чрез федералната канцелария. Федералната канцелария обаче (национално ниво) не прави това сама, а съвместно с 26-те кантона “избирателни управителните органи” (“ИУО”).

Организиране на гласуването в референдуми:

Националните избирателни дни се определят в съответствие с правилата, предвидени в чл. 10 ФЛП и чл. 2а от Указа за политическите права (УПП^{*}). Най-късно четири месеца преди изборния ден *Федералният съвет* (правителството) определя кои предложения трябва да бъдат подложени на гласуване. *Федералната канцелария* предоставя на кантоните предложенията, които да бъдат подложени на гласуване от Народа, както и бюлетините (чл. 11 ФЛП).

Федералният съвет обяснява всяко предложение, което се поставя на гласуване в така наречената “книжка за референдума”. Тя трябва да включва представяне на аргументите на комитета за обратната позиция, който отговаря за инициативата или референдума (Чл.

^{*} Федерален указ за политическите права от 24 май 1978 г., достъпен на www.admin.ch/ch/d/sr/c161_11.html (немски, френски, италиански).

11 ФЛП). Книжката се издава от Федералната канцелария на четирите официални езика и се изпраща до кантоните за разпространение между всички избиратели.

Всеки *кантон* е отговорен за провеждането на гласуването в рамките на своята територия и има свои собствени разпоредби (чл. 10 ФЛП). Тези разпоредби се различават понякога значително. Например в четири кантона има един или повече централизирани избирателни регистри, а всички други (22) кантони имат децентрализирани регистри, т.е. общините поддържат регистрите на избирателите.

Федералният закон изисква всички избиратели да получат необходимите документи за валидно гласуване минимум три и най-рано четири седмици преди датата на гласуването. (Чл. 11 ФЛП). Кантоните трябва да изпълнят тази разпоредба, но начина, по който го правят, е тяхно решение и зависи – наред с други неща – също и от факта дали кантонът или дадена община в този кантон са решили да организират гласуване на референдум в един и същ ден.

Управлението на избирателните секции също се организира от кантоните и общините. След гласуването кантоните събират отчети за пуснатите бюлетини от всяка избирателна секция и изготвят прогнозните резултати от целия кантон. Те уведомяват Федералната канцелария за тези резултати. След това федералната канцелария валидира резултатите и подготвя решението на Правителството / Федералния съвет, което определя резултатите от гласуването.

Администриране на исканията на гражданите (народни референдуми / по инициатива на гражданите).

Искането за народен референдум трябва да се подаде пред Федералната канцелария преди изтичане на срока за референдум, като се придружи с необходимия брой подписи и удостоверения за допустимостта на гласуването (чл. 59а, ФЛП). Тези удостоверения за допустимостта на гласуване се издават от кантонални или общински служби (чл. 62 ФЛП). Службата удостоверява, че подписалите се в подписката общини имат право да гласуват по федерални въпроси. След изтичане на срока за референдума федералното канцлерство проверява валидността на подписките и установява дали тя съдържа необходимия брой валидни подписи.

Администриране на граждански инициативи

Преди началото на събирането на подписи федералната канцелария проверява подписките и се произнася в свое решение дали подписката отговаря на формата, предписана от закона (чл. 69 ФЛП). Тази предварителна проверка от страна на федералната канцелария включва проверка дали заглавието на дадена инициатива е подвеждащо и дали то съдържа търговска реклама или реклама на определен личност или води до объркване; разглеждане дали текстът на инициативата е същият на всички официални езици. Обикновено това означава, че Канцеларията осигурява езиков превод на текста на инициативата.

Федералната канцелария не проверява съдържанието на текста на инициативата. Заглавието, както и текстът на дадена гражданска инициатива се определят от вносителите на инициативата. Вносителите обаче нямат пълна свобода: те трябва да имат предвид някои ограничения за това какво може да бъде предложено, като ограниченията произтичат от националното и международното право. Конституцията гласи, че в случай на гражданска инициатива за частично преразглеждане на конституцията: “Ако дадена

инициатива не спазва принципа на единство на формата, принципа на единство на предмета или императивните норми на международното право, Федералният парламент обявява инициативата за изцяло или частично недействителна” (вж. чл. 139 § 3 ФК)

След предварителната проверка Федералната канцелария публикува заглавието и текста на инициативата заедно с имената на авторите (т.е. членовете на инициативния комитет) във Федералния официален вестник (чл. 69 ФЛП). Считано от деня на публикуването във Федералния официален вестник инициативният комитет трябва да събере 100 000 подписа и да получи удостоверенията за допустимост за гласуване на подписите в подписката от кантоналните/общински служби в рамките на 18 месеца.

След изтичане на срока за събиране на подписи федералната канцелария проверява валидността на списъците с подписи и установява дали гражданската инициатива съдържа необходимия брой валидни подписи. Канцеларията публикува във Федералния официален вестник решението си за подписката, заедно с информация за броя на валидните и невалидните подписи за всеки кантон (чл. 72 ФЛП).

2.4. Финансирането на използването на инструментите за пряка демокрация

В Швейцария не се осигурява държавна подкрепа за кампании. Инициативният комитет или комитетът за референдума получава пространство (една страница) в официалната брошура за избирателите.

През последните години се състоя дебат относно финансирането на кампании за референдум. Според един политолог – Клод Лоншам, са необходими “около 10 милиона франка”, за да се организира професионално национална гражданска инициатива – от първоначалното лансиране и кампанията до уреждането на всички спорни въпроси след гласуването. От друга страна, примерът с “неделната инициатива” показва, че това може да бъде направено със значително по-малко пари: макар че групата, провеждаща кампания за “четири недели годишно без автомобили”, имаше не повече от 50 000 франка, които да използва, тя все пак успя да постигне 37,6% от гласовете. Дори и в тези случаи, когато се включват групи по интереси със сериозни финансови ресурси, няма доказателства, че парите могат директно да повлияят върху резултатите от референдума в Швейцария. Напротив: има много случаи, в които, въпреки изразходване на големи суми пари, избирателите гласуват срещу по-голямата част от политическите и финансови елити.

3. Използване на пряката демокрация в Швейцария

3.1. Как се използват процедурите за пряка демокрация и по какви въпроси

Популярността на инструментите на пряката демокрация все повече нараства. От 2010 г. насам средно повече от 11 национални въпроса се гласуват всяка година. За предходните десетилетия цифрата е 10.8% (2000-09), 10% (1990-99) и 6.2% (1980-89). Въпросите, по които хората са призовани да гласуват на федерално ниво, са заложили в конституцията (чл. 138-142 ФК). С изключение на критериите за инициативи, няма въпроси, които да са изключени от гласуването – ако формалните условия са изпълнени.

3.2. Медийно покритие на използването на инструментите на пряката демокрация

Обществените програми на електронните медии са в доста специално положение по отношение на отразяване то на процесите на референдума: за разлика от частните

медии, главните редактори на трите национални радио-и телевизионни станции не правят конкретни препоръки. Въпреки, че по общественото радио изобщо не се излъчват реклами, телевизията е частично финансирана от реклама. Но в Швейцария са забранени политическите реклами. В отношенията си с инициативи и референдуми обществените електронни медии следват вътрешно разработения кодекс за поведение – “Наръчник на журналистиката” – който е предназначен да гарантира точност, безпристрастност и справедливост.

3.3. Участието на гласоподавателите при гласуване в инициативи на пряката демокрация и анализ на политическата динамика на кампании, свързани с такива гласувания

На национално ниво средната избирателна активност в Швейцария е около 50% до края на Втората световна война. Между 1960 г. и средата на 80-те години средната избирателна активност намалява до под 40%. Но от края на 80-те години тя отново се увеличава – до около 45%. Най-важният фактор за мобилизиране на избирателите е самата тема на референдума. Съответно участието варира за различните референдуми.

Образованието на гласоподавателите по отношение на предложенията, които са предмет на гласуване, се постига чрез “книжката за референдума”. Малката червена книжка се разпраща до всички регистрирани гласоподаватели заедно с бюлетините за гласуването и удостоверението за правото да гласуват. Инициативните комитети и комитетите за референдуми могат да изготвят свои собствени текстове с аргументи и да ги включат в книжката. Правителството препоръчва дали инициативата или референдумът трябва да бъдат приети или отхвърлени. Правителството всъщност няма право да участва в кампанията, но има задължението да даде информация на избирателите. Фактът, че в състава на швейцарското правителство са представени основните четири политически партии, гарантира, че информацията за избирателите е по-скоро надпартийна.

4. По време на дебата: поуки, проблеми и противоречия, свързани с използването на процедурите за пряка демокрация в Швейцария

Въпросът за броя на подписите за гражданска инициатива и незадължителните референдуми, както и сроковете за събиране, са тема на политически дебати от много години. Правителството предложи повишаване на изискването за броя подписи за инициативи и референдуми, а инициативните комитети поискаха съкращаване на срока, който е позволен от властите за обработване на инициативи. Предложението за намаляване на срока претърпя очевидно поражение в избирателната урна; планът за увеличаване на броя изисквани подписи дори не стигна до парламента. Въпреки че броят изисквани подписи остава същият, не стана по-лесно събирането на 100 000 подписа, необходими за инициране на гражданска инициатива на национално ниво. Напротив: процесът стана по-труден. Тенденцията към по-масово гласуване по пощата оказва неблагоприятно въздействие върху традиционното събиране на подписи извън избирателните секции.

По отношение на модернизацията на пряката демокрация, правителството и парламентът (от 2003 г.) са много активни в насърчаването и развиването на възможността за електронно гласуване, както става ясно от следващия раздел.

5. Електронно гласуване в Швейцария и извън нея

Електронно гласуване означава възможността за използване на електронни средства за гласуване при т.нар. "народен вот" (референдуми и избори). Понякога терминът се използва също за електронните средства за броене на гласовете. В контекста на процедурите за пряка демокрация терминът **електронно събиране** се използва, когато става въпрос за електронни (онлайн) подписки за инициативи или искания за референдум.

Има голямо **разнообразие от системи за електронно гласуване**, вариращи от подаването на глас с помощта на електронно устройство (машини за гласуване) в самата избирателната секция, до подаване на глас извън избирателната секция чрез компютър или мобилно устройство и подаване на гласа по интернет. Една основна разлика между различните видове електронно гласуване се крие в това, дали вотът се подава във физически контролирана среда от представители на правителствени и независими изборни органи (напр. тъмната стаичка за гласуване в избирателна секция) или не (дистанционно електронно гласуване).

В много страни продължава дискусията за електронното гласуване. Електронните машини за директен запис на гласуването (DRE) се използват от всички избиратели във всички избори в **Бразилия** и **Индия**, а също и в по-голям мащаб - в **САЩ**. **Холандия** спря използването на DRE машини за гласуване след изразяване на обществени опасения, а в **Германия** Федералният конституционен съд констатира, че при използване на машини за гласуване гражданите трябва да имат възможност да разгледат основните етапи на гласуването и определянето на резултата без всякакви експертни познания по въпроса. Според решението на Федералния конституционен съд компютърно управляваните машини за гласуване, използвани при избора на национален парламент (Бундестаг) през 2005 г., не отговарят на тези изисквания.

Дистанционните системи за електронно гласуване са използвани в обществени избори в **САЩ**, **Великобритания**, **Швейцария**, **Естония**, а най-скоро и в **Норвегия**. В някои швейцарски кантони и общини дистанционните системи за електронно гласуване се използват от 2003 г. насам за гласуване при референдум.

Електронното подписване на инициатива или искане за референдум (електронно събиране) не е (все още) широко използвано. В **Швейцария** електронното събиране се очаква да е следващата стъпка след въвеждането на електронно гласуване в референдуми и избори. Засега то (електронното събиране) все още не се прилага в Швейцария. На ниво **ЕС** подписите за европейска гражданска инициатива може да се събират както онлайн, така и на хартиен носител. Във Финландия нововъведена схема за задаване на дневния ред предлага възможността за подписване по електронен път. И при двете обстоятелства инструментът за електронно събиране (OCS) е разработен и се тества в по-мащабни обстоятелства.

В Швейцария се планира да се използва електронно гласуване за допълване на традиционните процедури (лично гласуване с бюлетина или по пощата), но не и за да ги замести.

Дистанционното гласуване по пощата широко се въвежда през 80-те години на ХХ век. Оттогава Швейцария се е опитва да укрепи демокрацията чрез използване на нови информационни и комуникационни технологии. В резултат на това през август 2000 г.

швейцарското правителство възложи на федералната канцелария да разгледа възможността за електронно гласуване. За тази цел Канцеларията създаде работна група, съставена от представители на федералните и кантоналните власти и известна като "Предварителен проект за електронно гласуване", която изнесе първия доклад относно възможностите, рисковете и осъществимостта на електронното гласуване, предназначен за Федералния съвет. Докладът беше одобрен от Федералния съвет през януари 2002 г. и е взет предвид при следващите сесии на парламента. Както поддръжниците, така и противниците на електронното гласуване изброиха поредица от важни аргументи. От една страна са възможностите, които електронното упражняване на политическите права може да донесе. Електронното гласуване може да направи гласуването при избори и референдуми по-лесно за много хора. Значителната мобилност на швейцарското население, промяната в комуникационните навици и ежедневно информационно претоварването може допълнително да намалят участието във вземането на политически решения. Но може също да се твърди, че то би било от полза на хората, които са слепи или с увредено зрение, които в момента имат само ограничена възможност да упражнят правото си на глас при спазване на тайната; или на швейцарците, които живеят в чужбина, които често са изключени от гласуването от разстояние и бавните пощенските услуги. Има разногласия между експертите за това дали електронното гласуване всъщност ще насърчи повече хора да гласуват, или не.

От друга страна съществуват потенциални рискове при електронното гласуване, най-вече от гледна точка на евентуална злоупотреба със системата. Критиците се опасяват от неоторизирана намеса на трети страни в процеса на гласуване.

Няма гаранция - като се има предвид текущото състояние на информационните технологии - че даден програмен продукт не може да бъде манипулиран, за да позволи на някой да съхранява и да разпечатва различна форма или документ от тези, които се появяват на екрана. При електронното гласуване е по-трудно да се открие и намери източник на грешки, технически повреди и т.н., отколкото с конвенционалните процедури, като публичната проверка на записите е по-трудна. Ако публичните съмнения относно надеждността на електронни форми на гласуване не могат да бъдат отстранени, под въпрос може да бъде поставено цялото функциониране на демократичната система.

Консултации, проведена във всички кантони, показаха, че много кантони биха искали да участват в пилотни проекти за електронно гласуване, които се финансират частично от Федерацията. Към днешна дата са постигнати споразумения с Женева, Нюшател и Цюрих. Един конкретен критерий е решаващ при избора на пилотните проекти. Трите пилотни кантона образуват група, която обхваща тези фактори, отнасящи се до изискванията за електронно гласуване, които са от основно значение за всички кантони. Кантон Женева например вече има централизирана административна структура и централен регистър на избирателите. Такива все още предстои да бъдат създадени в кантон Цюрих. Кантон Нюшател проучва прилагането на електронното гласуване като неразделна част от своята стратегия "Guichet unique" ("едно гише") - електронна публична служба за всички въпроси от компетенцията на кантоналните власти. Различните изисквания и цели, както и не едновременното разпределяне на трите пилотни проекта във времето ще позволят постепенното натрупване на ноу-хау, необходимо за внедряването на национално решение.

Въз основа на резултатите от тази оценка парламентът реши през март 2007 г. да надгради, стъпка по стъпка, върху успешните изпитания на електронното гласуване, а

също и да създаде необходимите предпоставки швейцарските граждани, живеещи в чужбина, да могат да гласуват по електронен път. За да могат швейцарските гласоподаватели, живеещи в чужбина, също да могат да участват в пробните електронни гласувания, първо трябваше да бъдат хармонизирани съответните регистри на гласоподавателите. Първата възможност за участие в електронното гласуване бе дадена за федералния референдум от 1 юни 2008 г. - за живеещите зад граница швейцарци, които са регистрирани в "Guichet Unique" на кантон Нюшател и които са се установили в една от страните-членки на ЕС, в държава-членка на Васенаарската договореност от 1995/96 г., или в Андора, Северен Кипър, Лихтенщайн, Монако, Сан Марино или Ватикана.

Електронното гласуване също така трябваше да е на разположение на швейцарските гласоподаватели, живеещи в чужбина, които не са регистрирани в нито един от трите пилотни кантона. Първите такива избиратели, които можеха да гласуват онлайн, бяха регистрираните в кантона Базел-град. Те използваха електронната система за гласуване на кантон Женева, за което на 15 юни 2009 година беше подписано споразумение между двата кантона. На 29 ноември 2009 г. живеещите в чужбина избиратели от Базел успяха за пръв път да дадат гласа си по електронен път в системата на Женева. През есента на 2010 г. още 120 000 швейцарски избиратели в чужбина имаха възможност да дадат своя глас по електронен път в кантоните Фрибур, Солотурн, Шафхаузен, Санкт Гален, Граубюнден, Ааргау и Тургау , а от 2015 г. всички швейцарци в чужбина ще могат да използват интернет-гласуване.

Федералната конституция включва правото на свобода на вземане на решения и сигурно гласуване без фалшифициране. От този резултат възникна серия от изисквания за електронното гласуване, които са посочени в членове 27а-27с на Федералния указ за политически права. Избирателите трябва да бъдат информирани за организацията, технологията, и времевата последователност на процеса на електронно гласуване. Трябва да бъде възможно човек да промени мнението си и/или да отмени гласуването, преди вотът да бъде окончателно изпратен; не трябва да има виждаща се на екрана реклама, която би могла да повлияе на избирателите по никакъв начин; и трябва да има напълно ясна и визуална индикация на компютъра или устройството, които се използват за регистрация на гласуването, че вотът е вече предаден. За да се запази тайната на вота, електронно гласуване трябва да бъде кодирано от момента на изпращане до момента на пристигане; то трябва да остане напълно анонимно и не трябва да може да се проследи към избирателя. Възможността за загубване на гласа трябва да е технически напълно изключена дори в случай на повреда или неизправност в системата. Трябва да бъде възможно да се реконструира всяко индивидуално ползване на системата и всеки подаден глас, дори ако има срыв на системата.

Източници: IRI Guidebook to Direct Democracy 2010, Special Thanks to: Nadja Braun, Swiss Federal Chancellery

More info at www.evoting.unisys.ch , www.demo.webvote.ch , www.bk.admin.ch/themen/pore/evoting/

ЧАСТ II ГРАЖДАНСКИ ИНИЦИАТИВИ И РЕФЕРЕНДУМИ: ДОБРИ ПРАКТИКИ ОТ ШВЕЙЦАРИЯ НА МЕСТНО, КАНТОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО НИВО

1. Местен въпрос

Въведение: Колко подписа са необходими за местна гражданска инициатива

<i>Общност</i>	<i>Брой подписи</i>	<i>Население</i>	<i>%</i>
Биел	3593	53 900	6,7
Цуг	800	27 537	2,9
Санкт Гален	1000	73 604	1,4
Люцерн	800	79 478	1,0
Винтертур	1000	106 542	0,9
Ебикон	500	12 571	4,0
Хорв	500	13 618	3,7
Кринс	500	26 751	1,9
Емен	500	28 701	1,7
Справка:			
Кантон LU	Конституция: 5000	386 000	1,3
Кантон LU	По закон: 4000	386 000	1,0
Конфедерация	100 000	8 039 060	1,2

Пример: Общинска гражданска инициатива в град Люцерн „За достъпна цена на апартаменти“ (2010-2012)

В Люцерн (Централна Швейцария), както и в много други швейцарски градове, е относително скъпо да се купят или вземат под наем апартаменти и къщи. Това означава, че по-малко привилегированите групи, като семейства с много деца, самотни родители, младежи и определени групи имигранти, имат жилищни проблеми. Общината поддържа и разработва определен брой общински жилища или частни кооперативи, където цените на наемите са средно с 15-20% по-ниски от тези на пазара.

В началото на 2010 година делът на такива непазарни жилища в Люцерн е 13% от всички налични апартаменти. Гражданска инициатива, спонсорирана от организации на наемателите, както и от Зелената и Социалдемократическата партия, стартира на 6 декември 2010 г. с цел да се увеличи делът на “достъпните” жилища от 13 до 16% в рамките на 25 години. В рамките на няколко седмици организаторите успяха да съберат повече от 2500 подписа. За да се лансира подобна инициатива са необходими само 800 подписа ([чл. 7 от Общинската конституция на Люцерн](#)). На 24 януари 2011 г. на местната власт бяха подадени 2258 проверени подписа.

В местния парламент на град Люцерн инициативният комитет предложи контра-

предложение на инициативата с изискването да се увеличи дялът от 13 на 14%. В самия местен парламент няколко страни предложиха компромис между инициативата и контра-предложението – и дял от 15% на кооперативните нови апартаменти. Накрая парламентът гласува против всички тези предложения. Инициативата на гражданите бе отхвърлена с 26 на 18 гласа.

На 17 юни 2012 г. се проведе местен референдум по инициативата. В същото време бяха предприети няколко други инициативи, референдуми и избори. [Инициативата на гражданите „За достъпни жилища“](#) бе одобрена от 13 264 гласа “да” (58.18%) срещу 9 536 гласа “не” (41,82%). Избирателната активност беше 44,75%.

Коментар: Гражданската инициатива предлага добър и типичен пример за приноса на гражданите към парламента – последващото взаимодействие и “фино регулиране” – и накрая решение от самите граждани.

Други скорошни примери за местни референдуми:

- В град Цюрих гласуваха 50,8% на 21-ви септември 2013 г. срещу строителството на нов футболен стадион
- В алпийското курортно село Сен Мориц 55% от населението на 24 ноември 2013г. одобри финансовия принос на общината към изграждането на нова инфраструктура за ски-скокове на стойност 10 млн. евро (избирателната активност беше 62%)
- В община Цоликофен решение на местния парламент да промени не радикално местната училищна система бе отхвърлено от 52,77% на 24-ти ноември 2013 г.

2. Кантонален въпрос

Въведение: Във всички швейцарски кантони гражданите имат правото да поставят своите собствени въпроси относно гласуваната инициатива или да тестват дадено решение от страна на кантоналния парламент в народен референдум (референдум по инициатива на гражданите). Във всички кантони има възможност за референдум по финансови въпроси, а в пет кантона има задължителни референдуми за всички нови закони.

Пример: Кантонален референдум в кантона Базел за въвеждането на квота на жените в бордовете на директорите на дружества, които са държавна собственост (2009-2014)

В Швейцария формалната и съдебната равнопоставеност на мъжете и жените има доста трудна история. Всеобщото избирателно право е въведено едва през 1971 г. от (мъжкия) народен вот. Десет години по-късно отново с народен вот бе въведен конституционният член (както на избиратели от мъжки, така и от женски пол!), който гарантира равенството между половете във всички сфери на живота. През 1988 г. бе създаден държавен орган, който да гарантира прилагането на този принцип в практиката, а през 1996 г. беше въведено национално законодателство, което забранява всякакъв вид дискриминация поради пол.

В кантоните на Швейцария има възможност за въвеждане на допълнителни закони, които да развиват и насърчават допълнително равенството между половете. В кантон Базел предложение от една малка алтернативна партия – “Баста” – от 2009 г. беше одобрено от парламента на кантона (53 % “за”, 32% “против”) на 18 септември 2013 година. Този нов закон въвежда минимална квота от най-малко 1/3 жени/мъже в бордовете на директорите в публичните дружества (като водоснабдително, отпадъци, електричество, транспорт и т.н). Срещу това решение бе създаден така наречен “инициативен комитет за референдума” (съставен предимно от консервативни жени-политици) и започна събиране на подписка. В рамките на няколко седмици бяха събрани повече от 3000 подписа, повече от конституционно изискваните 2000 подписа в рамките на 42 дни след публикуването на новия закон ([чл. 52 от Конституцията на кантон Базел](#)).

На 9 февруари 2014 г. се проведе народен вот по този референдум заедно с пет други национални (3) и кантонални (2) инициативи и референдуми. С 32 611 гласа “за” (57,34%) новият закон беше одобрен, докато 24 258 граждани гласуваха против (42,66%). Избирателната активност беше 54,10%.

Коментар: Този референдум на населението е типичен пример, при който първоначално предложение от дадена партия води до решение на парламента, което отново се тества от гражданите чрез народния вот. Докато процесът на референдума сам по себе си е много по-бързо, отколкото процесът на инициатива на гражданите, определянето на дневния ред отнема доста време.

Други скорошни примери за кантонални референдуми:

- В кантон Ааргау на 24 ноември, 2013 г. 47,7% от гласоподавателите одобриха инициативата на гражданите да се ограничат разходите за здравеопазване
- Гражданите на кантона Берн гласуваха против гражданска инициатива за насърчаване на възобновяемите енергийни източници на 3 март 2013 г. с 65%; едно по-малко радикално контра предложение от парламента бе отхвърлено с 51%.
- В италианско говорещия кантон Тичино закон, предлагащ да се приватизират кантоналните затвори, бе отхвърлен от 58,1% на 21 септември 2013 г.

3. Национален въпрос

Въведение: Швейцарските общодържавни допитвания до народа могат бъдат предизвикани от гражданска инициатива, народен референдум или задължителен референдум. Последното се случва, когато се предлага и одобрява от парламента промяна в националното правителство.

Пример: Национален задължителен референдум за изменение на Федералната конституция на Швейцария с цел да се даде възможност на държавата да открие публичен финансов фонд за финансиране на обществения транспорт

Железопътната инфраструктура играе важна роля в Швейцария. В никоя друга държава по света жителите не използват железопътен транспорт толкова често, колкото в Швейцария. От 1998 г. насам на използването е допълнително увеличено с

60% (товарен транспорт с 25%). Като следствие железопътната мрежа е поставена под значително натоварване всеки ден и качеството на мрежата е от решаващо значение за нейното добро функциониране.

Въз основа на опита, постигнат с публичните средства за изграждане на два основни транс-алпийски железопътни тунела (Lötschberg и Gotthard), швейцарското правителство и парламент решиха през 2012 г. да създадат нов фонд с около 30 милиарда евро през следващите 25 години. Поради тази причина се наложи промяна на конституцията, каквото и предложение бе направено.

На 9 февруари 2014 г. се проведе допитване по тази конституционна промяна – заедно с два други въпроса на национално ниво. В резултат на допитването 62% от участниците одобриха изменението (38% гласуваха против), а избирателната активност беше 56%. Сега парламентът има право да вземе решение за закони относно харченето на пари за определени проекти за развитие на железопътната система. Срещу този нов закон гражданите имат право да започнат процес на референдум.

Други скорошни примери за национални референдуми:

- На 9 февруари 2014 г. с минимално мнозинство от 50,3% беше одобрена гражданска инициатива за ограничаване на правилата за свободно движение с ЕС. Въпреки това, тъй като това е конституционна инициатива, прилагането на закона все още не се изпълнява;
- Гражданска инициатива за премахване на военната повинност бе отхвърлена на 21 септември 2013 г. с преобладаващите 73,2% от избирателите;
- В народен референдум срещу нов закон за хармонизиране на мерките срещу епидемии, 59% одобриха новия закон на 21 септември 2013 г.

4. Публична информация

Публичните власти имат задължението да информират гражданите преди провеждането на допитване. Това е регламентирано в различни закони на национално, кантонално и местно ниво. Макар че тези различни разпоредби имат много различни детайли, общото правило е, че всички граждани заедно с избирателното удостоверение и бюлетините получават също и информационна брошура, в която и двете страни по гласуването имат правото да информират за своите различни аргументи. Също така има специална структура на национално ниво (във федералната канцелария), която консултира съставителите на законите и редакторите на информационната брошура да използват достъпен и ясен език във всички четири варианти на националните езици, използвани в Швейцария. И накрая, властите имат право да информират за техните собствени предпочитания преди допитването и да направят препоръки за решението.

ПРИЛОЖЕНИЕ

ГРАЖДАНСКИ ИНИЦИАТИВИ И НАЦИОНАЛНИ РЕФЕРЕНДУМИ: ДОБРИ ПРАКТИКИ ОТ ШВЕЙЦАРИЯ^{*,**}

Предложеният текст представя проведени *граждански инициативи* за промени във федералната конституция на Швейцария. Важна особеност на тази процедура на пряката демокрация е възможността определен минимален брой граждани да предложат конституционни промени, като парламентът не може да откаже провеждането на общонародно гласуване след като са изпълнени формалните законови изисквания (брой подписи, предмет на инициативата). Наред с гражданската инициатива, като процедури на пряката демокрация на федерално ниво могат да бъдат определени задължителният референдум и факултативният референдум. Във всички случаи обаче, резултатът от проведените референдуми и граждански инициативи е винаги задължителен.

На федерално ниво в Швейцария действат следните процедури на пряката демокрация:

- **Гражданска (народна) инициатива**, която дава възможност за инициране на общонародно гласуване в следните случаи:
 - за граждански инициативи, насочени към пълно преразглеждане на федералната конституция;
 - за граждански инициативи, насочени към частично преразглеждане на федералната конституция, които са представени като общо предложение и които са били отхвърлени във Федералното събрание (парламента);
 - за постигане на решение, когато двете камари на парламента не са постигнали съгласие по въпроса дали трябва да се проведе пълно преразглеждане на федералната конституция, или не.

В тези случаи гласуването се решава от *обикновено мнозинство от избирателите* (= мнозинство от населението), т.е. няма изискване за кворум за действителност по отношение на участвалите гласоподаватели.

Условията за стартиране на *гражданската инициатива* са: трябва да бъде формулирано конкретно предложение за конституционна промяна; да бъдат събрани подписите на минимум 100 000 граждани, които имат право да гласуват (съответства на приблизително 2% от швейцарския електорат); срокът, в който трябва да бъдат събрани е 18 месеца. Гражданска инициатива може да бъде формулирана като общо предложение или представена като напълно развит текст. Ако инициативата е валидна, провеждането на общонародно гласуване (референдум) по нея е задължително.

Преди да се стигне до общонародно гласуване по предложенията на инициатива, въпросът се обсъжда в двете камари на парламента и от правителството, които решават дали да подкрепят или отхвърлят предложенията. Парламентът има право да направи

* При подготовката на изложението на отделните граждански инициативи, отразяването на резултатите от проведените инициативи и представените резюмета е използвана базата данни на Центъра за изследване на пряката демокрация (Centre for Research on Direct Democracy (c2d) към Цюрихския университет: <http://www.c2d.ch/>)

** При представянето на резултатите, институциите Национален съвет, Съвет на кантоните, Федерален съвет като функционална компетентност са: федерален парламент - долна камара, федерален парламент - горна камара, федерално правителство, които изразяват становище по внесената от гражданите инициатива преди нейното общонародно гласуване.

контра предложение, което да бъде гласувано заедно с предложението на гражданската инициатива.

- **Факултативен референдум** се провежда, когато в рамките на 100 дни след официалното публикуване на даден закон, 50 000 граждани (съответства на припл. 1% от швейцарския електорат) имащи право да гласуват, или осем кантона поискат да се проведе референдум за приемането на съответния закон. Референдум може да бъде инициатиран по отношение на:
 - федерални закони
 - федерални закони, обявени за неотложни с валидност повече от една година;
 - федерални укази, доколкото Конституцията или законът предвиждат това;
 - международни договори, които: 1/ са с неограничен срок и не може да бъдат прекратени; 2/ предвиждат влизането в международна организация 3/ съдържат важни законодателни разпоредби или ако изпълнението им изисква разпоредби във федералните закони. Съответният закон, указ или международен договор се одобрява, ако Народът гласува в негова подкрепа (мнозинство от населението).

- **Задължителният референдум** се провежда:
 - в случай на пълна или частична ревизия на Федералната конституция;
 - когато се взема решение за присъединяване към организация за колективна сигурност (например ООН) или наднационална общност (например ЕС);
 - при вземане на решение за въвеждане на извънредно федерално законодателство без наличие на необходимата конституционна основа и което е в сила за повече от една година.

В тези случаи се изисква одобрението както на *мнозинството на населението, така и на мнозинството от кантоните*. Мнозинство на населението означава по-голямата част от тези, които реално гласуват. Мнозинство на кантоните се постига, когато народният вот е в полза на предложението в повечето кантони. При изчисляване на мнозинството резултатите в шест - от общо 26 кантона - се броят като половин кантонално гласуване.

Гражданска инициатива **“Срещу масовата имиграция”**

Ниво: национално

Дата на гласуването	09.02.2014
Резултат	да
Граждани с право на глас общо	5195333
Гласували общо	2908382
Гласували в проценти	55.98%

Действителни бюлетини	2908382
Гласове ДА	1463954
ДА в проценти	50.34%
Гласове НЕ	1444428
НЕ в проценти	49.66%
Национален парламент ДА	54
Национален парламент НЕ	140
Национален парламент ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	1
Съвет на кантоните ДА	5
Съвет на кантоните НЕ	37
Съвет на кантоните ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	0
Препоръка на Федералното правителство	Отхвърляне

Резюме на инициативата:

В продължение на много години за нашето благосъстояние допринасят и чуждестранните работници, заети в строителството, селското стопанство, здравеопазването, промишлеността, ресторантьорството, образованието или изследователската дейност. Швейцария и нейната икономика разчитат на тези работници. Те идват главно от Европа, тъй като правото на хората за свободно движение се прилага за страните членки на ЕС, страните от Европейското икономическо пространство и Швейцария.

Това позволява на швейцарските граждани, както и на гражданите от ЕС и ЕИП, при определени условия да избират свободно къде да работят в рамките на страните, подписали Договора за ЕС. Имиграцията в Швейцария от други държави е много ограничена.

Инициативата настоява за отказ от настоящата система и за контрол на цялата имиграция от страна на държавата. Разрешенията за пребиваване за всички чужденци би трябвало да се ограничават до максимално определен годишен брой в съответните контингенти. На трудовия пазар работодателите ще трябва да дават приоритет на швейцарските граждани. Международните споразумения, които противоречат на това, би трябвало да се предоговорят, включително и споразумението за свободно движение на хора.

Федералният съвет и парламентът отхвърлят инициативата, като твърдят, че действащата имиграционна политика е доказано добра. Според двете институции благодарение на имиграцията Швейцария е една от най-конкурентоспособните страни. Въпреки това обаче, имиграцията оказва своето въздействие, например върху пазара на труда и жилищния пазар. На това управлението реагира с вътрешни реформи. Определянето на максимален брой разрешения за чужденци би довело до големи допълнителни административни разходи. Приемането на инициативата би станало причина за прекратяване на споразумението за свободно движение на хора, вследствие

на което ще бъдат отменени и другите договорености на Двустранното споразумение с ЕС. Това би причинило сериозни вреди на Швейцария и на нейната икономика.

Гражданска инициатива “Да” на премахването на задължителната военна повинност”

Ниво: национално

Дата на гласуването	22.09.2013
Резултат	не
Граждани с право на глас общо	5194150
от тях граждани в чужбина	135134
Гласували общо	2440536
Гласували в проценти	46.99%
Празни бюлетини	21782
Недействителни бюлетини	10958
Нередовни бюлетини	32740
Действителни бюлетини	2407796
Гласове ДА	644985
ДА в проценти	26.79%
Гласове НЕ	1762811
НЕ в проценти	73.21%
Кантони ДА	0
Кантони НЕ	23
Национален парламент ДА	57
Национален парламент НЕ	128
Национален парламент ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	4
Съвет на кантоните ДА	8
Съвет на кантоните НЕ	32
Съвет на кантоните ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	2
Препоръка на Федералното правителство	Отхвърляне
Инициативен комитет	Група “Швейцария без армия”, www.wehrpflicht-aufheben.ch

Забележки: Гражданската инициатива иска да замени конституционния член “Всеки швейцарец е задължен да полага военна служба” с определението “Никой не може да бъде задължаван да изпълнява военна служба”. Инициативата не засяга конституционния член “Швейцария разполага с армия, която е организирана на принципа на милицията”.

Резюме на инициативата:

Съгласно федералната конституция всеки швейцарец понастоящем се задължава да отбие военна служба. Тази задължителна военна служба е известна още като военна повинност. Всеки може да замести военната служба с гражданска повинност, ако военната служба не е съвместима с неговата съвест. Швейцарците, които не отбиват военна служба или не полагат гражданска повинност, или гражданска защита, дължат военно обезщетение. Швейцарките могат да служат доброволно в армията.

Инициативата цели да отмени задължителната военна служба за мъжете. Според инициаторите армията трябва да е съставена от мъже и жени, които служат доброволно. Ако инициативата се приеме, армията трябва да бъде организирана като доброволна милиция. Освен това, инициативата настоява гражданската повинност да бъде доброволна и да стане достъпна и за жените. На последно място, заплащането на обезщетение трябва да бъде премахнато.

Федералният съвет и парламентът отхвърлят инициативата, тъй като армията не би могла да гарантира сигурността. Твърдят, че би било безотговорно, ако сигурността на Швейцария зависи от това, дали ще се явят достатъчно доброволци за военна служба. Националните политически аргументи също са в полза на задължителната военна повинност, тъй като за обществото армията е символ и идеал и поради това се радва на доверие от страна на населението. Армията се ползва със силна обществена подкрепа и допринася за единството на страната. Това не би било сигурно при наличието на доброволна милиция. Като цяло, преобладават ползите и предимствата на задължителната военна служба, затова тя трябва да бъде запазена.

Гражданска инициатива “Пряк избор на федерално правителство”

Ниво: национално

Дата на гласуването	09.06.2013
Резултат	не
Граждани с право на глас общо	5 184 426
от тях граждани в чужбина	133 700
Гласували общо	2 048 664
Гласували в проценти	39,52%
Празни бюлетини	12 777
Недействителни бюлетини	5 516

Нередовни бюлетини	18 293
Действителни бюлетини	2 030 371
Гласове ДА	480 291
ДА в проценти	23.66%
Гласове НЕ	1 550 080
НЕ в проценти	76.34%
Кантони ДА	0
Кантони НЕ	23
Национален парламент ДА	49
Национален парламент НЕ	137
Национален парламент ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	9
Съвет на кантоните ДА	5
Съвет на кантоните НЕ	34
Съвет на кантоните ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	3
Препоръка на Федералното правителство	Отхвърляне
Инициативен комитет	Швейцарска народна партия, www.volkswahl.ch

Резюме на инициативата:

От създаването на конфедеративната държава през 1848 г. парламентът избира членовете на Федералното правителство на всеки четири години, след изборите за Национален парламент. Освен това, парламентът избира всяка година и федералния президент / министър - председател.

Инициативата иска Федералното правителство да се избира от гражданите, а не от парламента. Федералният президент/ министър - председателят също така да се избира от Федералното правителство, а не от парламента. Освен това, конституцията трябва да гарантира минимум две места във Федералното правителство общо за френскоезичните и за италианскоезичните райони.

Федералният съвет и парламентът отхвърлят инициативата. Инициативата ще затрудни доброто управление на Швейцария. Членовете на Федералното правителство, наред със същинската си дейност, трябва постоянно да се грижат и за своето преизбиране. Това ще навреди на ролята на политиката и ще възпрепятства сътрудничеството в управлението. Ще бъдат затруднени както Федералното правителство, така и парламентът. Той ще загуби една от най-важните си отговорности – изборът на Федерално правителство. Това ще намали влиянието на парламента и отношенията между Федерален съвет и парламент ще се усложнят. Освен това, предложението за квота за френски говорещите и италиански говорещите райони е проблематично в много аспекти.

Гражданска инициатива срещу високите заплати на ръководните кадри в големите компании (“fat-cat pay”)

Ниво: национално

Дата на гласуването	03.03.2013
Резултат	да
Граждани с право на глас общо	5174680
От тях граждани в чужбина	132688
Гласували общо	2418825
Гласували в проценти	46.74%
Празни бюлетини	34173
Недействителни бюлетини	6493
Нередовни бюлетини	40666
Действителни бюлетини	2378159
Гласове ДА	1616184
ДА в проценти	67.96%
Гласове НЕ	761975
НЕ в проценти	32.04%
Кантони ДА	23
Кантони НЕ	0
Национален парламент ДА	87
Национален парламент НЕ	104
Национален парламмент ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	4
Съвет на кантоните ДА	14
Съвет на кантоните НЕ	26
Съвет на кантоните ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	1
Препоръка на Федералното правителство	Отхвърляне
Инициативен комитет	Томас Миндер

Забележки: И двете камари на парламента одобриха посланието на Федералното правителство относно гражданската инициатива (отхвърляне) и относно изменението на Договорното право (одобрение), Официален вестник на Швейцария 2009/299. Федералното правителство и Съветът на кантоните препоръчват отхвърляне на инициативата. Националният парламент е решил да не дава препоръка относно гласуването.

Резюме на инициативата:

През последните години обществеността отправи сравнително остри критики във връзка с високите възнаграждения и бонуси при напускане или пенсиониране, които някои компании изплащат на своите висши служители, и то, независимо от това дали компанията работи успешно или е губеща. На този фон се появи гражданската инициатива, наричана още “Срещу плячкосването”.

Инициативата иска да постави ограничения на публичните компании, така че те да не могат повече да изплащат прекомерно високи възнаграждения на висшите си служители. Тази цел може да бъде постигната на първо място с установяването на три нови правила: възнагражденията на Съвета на директорите и на мениджърския екип да се одобряват от Общото събрание на акционерите; мандатът на членовете на Съвета на директорите да се ограничи до една година; да се забранят определени видове възнаграждения, като обезщетения при напускане или пенсиониране или например премии за придобиване на фирма. Тези, които не спазват посочените правила, ще могат да бъдат санкционирани.

Федералното правителство и Националният парламент отхвърлят инициативата. Тя би довела до свръхрегулация и ще компрометира едно от най-големите предимства на Швейцария, а именно либералното данъчно и акционерно законодателство. Националният парламент е решил да не дава препоръка за гласуването. Парламентът признава необходимостта от регулиране на възнагражденията на публичните компании и затова гласува непряко контра предложение. То обосновава законово по-важните искания на инициативата, но в общи линии е по-въздържано. Федералното правителство също застава зад това непряко контра предложение.

Гражданска инициатива “6 седмици ваканция за всички”

Ниво: национално

Дата на гласуването	11.03.2012 г.
Резултат	не
Граждани с право на глас общо	5139055
От тях граждани в чужбина	129644
Гласували общо	2334005
Гласували в проценти	45.42%
Празни бюлетини	23794
Недействителни бюлетини	6508
Нередовни бюлетини	30302

Действителни бюлетини	2303703
Гласове ДА	771717
ДА в проценти	33.50%
Гласове НЕ	1531986
НЕ в проценти	66.50%
Кантони ДА	0
Кантони НЕ	23
Национален парламент ДА	61
Национален парламент НЕ	122
Национален парламент ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	2
Съвет на кантоните ДА	10
Съвет на кантоните НЕ	32
Съвет на кантоните ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	0
Препоръка на Федералното правителство	Отхвърляне
Инициативен комитет	Инициативата беше предложена от Федерацията на профсъюзите Travailsuisse. www.sechswochenferien.ch

Резюме на инициативата:

Всеки работник или служител в Швейцария понастоящем разполага с най-малко 4 седмици годишен отпуск. Лицата под 20 г. имат право на 5 седмици отпуск. Това е законовият минимум. В условията на много трудови договори обаче са посочени по-големи отпуски.

Инициативата настоява за най-малко шест седмици платен годишен отпуск за всички работници. По този начин тя иска да предаде на работещите хора резултатите от повишената производителност на швейцарската икономика. Инициативният комитет е на мнение, че по-дългите отпуски са полезни за здравето на работниците, правят живота по-качествен и допринасят за по-добро съвместяване на професията с личния живот.

Федералното правителство и парламентът отхвърлят инициативата.

Съществуващата разпоредба за отпуските се е утвърдила като сполучлива. Тя предоставя необходимата свобода на социалните партньори да се договарят как да реагират на повишената производителност – с по-високи заплати, по-късо работно време или по-дълги отпуски. Принудителното налагане на по-дълги отпуски би ограничило тази свобода. Освен това инициативата не дава отговор на въпроса, по какъв начин би могло да се компенсира по-продължителното отсъствие по време на отпуск – дали с повече персонал, или с по-голямо натоварване за наличните работници или служители.

Гражданска инициатива от 08.07.2008 г. *“Против изграждането на минарета”*

Ниво: национално	
Дата на гласуването	29.11.2009 г.
Резултат	да
Граждани с право на глас общо	5039676
От тях граждани в чужбина	120283
Гласували общо	2709287
Гласували в проценти	53.76%
Празни бюлетини	30519
Недействителни бюлетини	9318
Нередовни бюлетини	39837
Действителни бюлетини	2669450
Гласове ДА	1535010
ДА в проценти	57.50%
Гласове НЕ	1134440
НЕ в проценти	42.50%
Кантони ДА	19.5
Кантони НЕ	3.5
Национален парламент ДА	51
Национален парламент НЕ	132
Национален съвет ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	11
Съвет на кантоните ДА	3
Съвет на кантоните НЕ	39
Съвет на кантоните ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	2
Препоръка на Федералното правителство	Отхвърляне
Инициативен комитет	Инициативен комитет <i>“Против изграждането на минарета”</i> .

Резюме на инициативата:

Гражданската инициатива *“Против изграждането на минарета”* беше внесена на 8 юли 2008 г. Тя настоява да се забрани строителството на минарета в Швейцария. Минарето

представлява островърха конструкция, свързана с джамия. Днес в Швейцария има четири минарета.

Намеренията на инициативния комитет се свеждат до забрана на изграждането на минарета. Организаторите на инициативата разглеждат минарето като враждебна заплаха за швейцарския правов и обществен ред и оспорват неговото религиозно предназначение.

Инициативата е в противоречие с редица основни правни норми, съдържащи се във федералната конституция. Тя с нищо не допринася за запазването на нашия държавен ред, а освен това излага на опасност религиозния мир в нашата страна. Ето защо Федералният съвет и парламентът отхвърлят инициативата.

Предложението с подробности.

Гражданската инициатива иска да направи забраната за строителство на минарета неотменна част от федералната конституция. Минарето представлява островърха постройка за обозначаване на мястото за упражняване на религията. С това тя не се различава от високите постройки на други религиозни общности, например християнската църковна кула.

Днес в Швейцария има четири минарета – в Женева, Цюрих, Винтертур и Ванген бай Олтен. В началото на юли 2009 г. е разрешено изграждането на минаре в Лангентал. За изграждането на минаре е необходимо разрешение за строеж, както за всеки друг строителен проект. Разрешението за строеж изисква спазването на всички кантонални и общински строителни разпоредби. Също така, проектът трябва да спазва всички нормативни актове за устройство на територията, както и мерките за защита на паметниците на културата и на общия урбанистичен изглед на населеното място. Освен това може да бъдат забранени озвучаването с усилватели или призивите на мюезина въз основа на действащите разпоредби за ограничаване на вредния шум.

Мюсюлманите в Швейцария до голяма степен съжителстват безпроблемно с християни, евреи, хора от други религиозни общности и хора без религиозна принадлежност. Работят в едни и същи предприятия и живеят в едни и същи населени места. Много от тях са швейцарски граждани. И те, като всички останали, трябва да спазват общия правов ред, но същевременно имат право на равнопоставено отношение. С приемането на инициативата това право се нарушава.

Лица, които явно или тайно предприемат действия в нарушение на политическия и обществен ред на Швейцария, или пропагандират друга правна система, например шериата, няма да се откажат от своите действия заради забраната на минаретата. Необходими са други средства за ефективна борба с екстремистките действия и стремежи и за гарантиране на демократичните и конституционални принципи на Швейцария. И понастоящем Конфедерацията и кантоните разполагат с такива средства.

Гражданска инициатива от 11 август 2009 г. “За подкрепа на гражданските права във външната политика (достъп на хората до държавните договори)”

Ниво: национално

Дата на гласуването	17.06.2012
Резултат	не
Граждани с право на глас общо	5149086
От тях граждани в чужбина	131074
Гласували общо	1983704
Гласували в проценти	38.53%
Празни бюлетини	35344
Недействителни бюлетини	5528
Нередовни бюлетини	40872
Действителни бюлетини	1942832
Гласове ДА	480173
ДА в проценти	24.72%
Гласове НЕ	1462659
НЕ в проценти	75.28%
Кантони ДА	0
Кантони НЕ	23
Национален парламент ДА	56
Национален парламент НЕ	139
Национален парламент ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	1
Съвет на кантоните ДА	6
Съвет на кантоните НЕ	36
Съвет на кантоните ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	1
Препоръка на Федералното правителство	Отхвърляне

Инициативен комитет

Кампания за независима и неутрална Швейцария
www.staatsverträge.ch

Резюме на инициативата:

В практиката на пряката демокрация на Швейцария съществуват различни форми за гарантиране на съответствието на международните договори с федералната конституция. В някои случаи тези договори подлежат на референдум – например:

- На *задължителен референдум* подлежат договорите, отнасящи се до присъединяването на Швейцария към международна общност, например към ЕС, или присъединяване към организация за колективна сигурност, напр. НАТО. *Гражданите и кантоните при всички случаи гласуват по тези договори.*
- На *факултативен референдум* подлежат договори, които са неограничени и безсрочни и съдържат важни правни норми, които изискват създаването на нов закон или закони. Приетите от парламента закони се подлагат на референдум в случаите, когато повече от 50 000 граждани с право на глас или осем кантона поискат (инициират) това.
- Останалите държавни договори *не подлежат на референдум*. В тези случаи се произнасят парламентът или Федералното правителство, министерство или друга държавна институция.

Инициативата иска да разшири обхвата на задължителния референдум за международните договори. Тя визира по-конкретно договори, които водят задължително до автоматично приемане на правни разпоредби от страна на Швейцария или до превишаване на разходи с определен лимит.

Правителството и парламентът отхвърлят инициативата. Излишно е разширяването на обхвата на задължителния референдум, за който се отнася инициативата, тъй като пряката демокрация и сега функционира в областта на международните договори. Освен това, бързото прилагане на ратифицираните договори допълнително укрепва авторитета на Швейцария като благонадежден международен партньор и води до по-благоприятни условия за швейцарската икономика.

Гражданска инициатива “1:12 – за справедливи възнаграждения”

Ниво: национално

Дата на гласуването	24.11.2013
Резултат	НЕ
Граждани с право на глас общо	5203973
От тях граждани в чужбина	136156
Гласували общо	2791082
Гласували в проценти	53.63%
Празни бюлетини	31218
Недействителни бюлетини	8147

Нередовни бюлетини	39365
Действителни бюлетини	2751717
Гласове ДА	954787
ДА в проценти	34.70%
Гласове НЕ	1796930
НЕ в проценти	65.30%
Кантони ДА	0
Кантони НЕ	23
Национален парламент ДА	56
Национален парламент НЕ	130
Национален парламент ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	1
Съвет на кантоните ДА	10
Съвет на кантоните НЕ	28
Съвет на кантоните ВЪЗДЪРЖАЛИ СЕ	4
Препоръка на Федералното правителство	Отхвърляне
Инициативен комитет	Младежка партия на социалдемократите

Резюме на инициативата:

През последните години най-високите възнаграждения рязко се увеличиха в сравнение със средната заплата, особено в развитите страни. Тази тенденция не беше избягната и от швейцарската икономика и засегна най-вече сектора на финансовите услуги. Служителите от най-високо ниво също получават много високи възнаграждения, което предизвиква критика. Особено стряскащи са случаите на изплащане на твърде големи възнаграждения и бонуси на мениджъри, които работят в компании с влошено финансово състояние. Това са предпоставките, довели до провеждането на инициативата.

Инициативата предлага най-високите възнаграждения, които компаниите изплащат, да не надвишават повече от 12 пъти заплатите на най-ниско платените служители. Организаторите на инициативата настояват за ограничаване на размера на възнагражденията на висшите служители и за увеличение на най-ниските заплати.

Федералният съвет и парламентът разбират в известна степен мотивите на организаторите на инициативата, но са на мнение, че приемането на инициативата би породило съществени нови проблеми. На първо място са опасенията, че въвеждането на драстични разпоредби би било отстъпление от изпитаните принципи на швейцарската политика на трудовия пазар; доброто състояние на пазара на труда и ниската безработица ще бъдат изправени пред редица предизвикателства. На второ място, ще се задълбочат проблемите и уязвимите места в системата, свързана със събирането на приходите от данъци и социални осигуровки. На последно място, инициативата поставя на карта представата за Швейцария като привлекателно място за правене на бизнес. Ето защо правителството и парламентът препоръчват на гражданите и кантоните да отхвърлят инициативата.